

POSTANOWIENIE

Dnia 29 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bogusław Suter
Sędziowie:	SO Grażyna Wołosowicz SSR del. Jolanta Klimowicz - Popławska
Protokolant:	sekr. sądowy Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 22 marca 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z wniosku M. K.

z udziałem H. T.

o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim

z dnia 28 listopada 2012 r. sygn. akt I Ns 1099/12

postanawia:

I. **sprostować punkty IV i V zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że w miejsce nazwiska: (...) wpisać prawidłowe nazwisko: (...);**

II. **zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:**

1) **do punktu I dodać podpunkt 3 o treści: kwota 7.000 zł stanowiąca równowartość samochodu V. (...)**

2) **w punkcie IV inne długi spadkowe podwyższyć do kwoty 7.002,32 zł (siedem tysięcy dwa złote 32/100) oraz dodać, że H. K. (1) poniosła nakłady na własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ul. (...) w kwocie 12.191 zł (dwanaście tysięcy sto dziewięćdziesiąt jeden złotych);**

3) **w punkcie VI o tyle, że przyznać na rzecz H. K. (1) wszystkie prawa majątkowe opisane punkcie I zaskarżonego postanowienia;**

4) **w punkcie VII splotę obniżyć do kwoty 87.283,03 zł (osiemdziesiąt siedem tysięcy dwieście osiemdziesiąt trzy złote 3/100), zaś pierwszą ratę obniżyć do kwoty 27.283,03 zł (dwadzieścia siedem tysięcy dwieście osiemdziesiąt trzy złote 3/100);**

III. **oddalić apelację w pozostałym zakresie;**

IV. **stwierdzić, że zainteresowani ponoszą we własnym zakresie koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. K., po ostatecznym sprecyzowaniu stanowiska, wniosła o podział majątku wspólnego H. K. (1) i J. K. w zakresie prawa własności nieruchomości oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0803 ha zabudowanej domem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym położonej w S. przy ul. (...) oraz spółdzielczego własnościowego prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ulicy (...) o powierzchni użytkowej 45,50 m² z zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S. i dokonanie działu spadku po J. K. w ten sposób, że przyznać na rzecz H. K. (1) oba te prawa z jednoczesną splotą na jej rzecz, o rozliczenie pożyczek w kwocie 41.000 zł z tytułu korzystania z zabudowanej nieruchomości i lokalu za okres od momentu otwarcia spadku, o ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym J. K. i H. K. (1) odpowiednio 6/10 i 4/10 i zasądzenie kosztów od uczestniczki postępowania.

H. K. (1) przychylając się do wniosku co do zasady i sposobu podziału wskazanej masy majątkowej, wносиła o ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym jej i J. K. odpowiednio 6/10 i 4/10, o rozliczenie nakładów poczynionych przez nią na majątek wspólny w kwocie 31.689,25 zł, rozliczenia kosztów pogrzebu spadkodawcy i dokonanej sploty kredytu.

Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim postanowieniem z dnia 6.10.2011 r. oddalił wniosek M. K. o dział spadku podnosząc, iż podział masy majątkowej zgłoszonej do podziału wymagał jednoczesnego podziału majątku wspólnego. Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem z dnia 19.04.2012 r. uchylił zaskarżone postanowienie Sądu I instancji przekazując sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim postanowieniem z dnia 28.11.2012 r.:

- ustalił że w skład majątku wspólnego H. K. (1) i J. K. wchodzi prawo własności nieruchomości oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0803 ha zabudowanej domem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym położonej w S., dla której Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim prowadzi księgę wieczystą Kw (...) oraz spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ulicy (...) o powierzchni użytkowej 45,50 m² z zasobów Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S. o łącznej wartości 370.308 zł (pkt I),

- ustalił, iż w skład spadku po J. K. wchodzi udział w 1/2 w majątku wspólnym opisanym w punkcie I (pkt II),

- oddalił wnioski M. K. i H. K. (1) o ustalenie nierównym udziałów w majątku wspólnym (pkt III),

- ustalił, iż H. K. (1) poniosła nakłady na nieruchomości oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,0803 ha położonej w S. po ustaniu wspólności majątkowej w związku ogrzewaniem domu mieszkalnego sytuowanego na działce w okresie zimowym na kwotę 14.482,44 zł, opłatą podatku od nieruchomości w kwocie 976,80 zł, spłaciła koszty pogrzebu spadkodawcy na kwotę 4.398 zł inne długi spadkowe w kwocie 2,32 złotych, a także pobrała pożyczki z tytułu użytkowania w tym okresie wspomnianej nieruchomości w kwocie 20.475 zł (pkt IV),

- ustalił, iż M. K. spłaciła koszty pogrzebu spadkodawcy na kwotę 900 zł (pkt V),

- dokonał podziału majątku wspólnego H. K. (1) i J. K. i działu spadku po J. K. w ten sposób, iż prawa majątkowe szczegółowo opisane w punkcie I podpunkt 1 i 2 przyznał na rzecz H. K. (1) (pkt VI),

- zasądził od H. K. (1) na rzecz M. K. tytułem spłat po rozliczeniu nakładów, ciężarów i pożytków, o których mowa w punkcie IV i V – kwotę 92.080,78 zł płatne w 3 ratach liczonych od daty uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia w kwotach pierwsza 32.080,78 zł – w terminie 6 miesięcy, druga w kwocie 30.000 zł w terminie 12 miesięcy i trzecia w kwocie 30.000 zł w terminie 18 miesięcy, z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat z zastrzeżeniem zmiany wysokości ustawowych odsetek w przyszłości (pkt VII);

rozstrzygając o wydatkach i pozostałych kosztach postępowania w sprawie (pkt VII – IX).

Sąd Rejonowy ustalił, iż spadek po J. K. zmarłym dnia 5.12.2007 r. w S., ostatnio stale zamieszkałym w S. na podstawie ustawy nabyły: żona H. K. (1) oraz córka M. K. w częściach równych (akta I Ns 1480/07). M. K. jest córką J. K. urodzoną z jego pierwszego małżeństwa z T. K.. Ich wspólność majątkowa trwała do 30.11.1979 r., tj. do daty orzeczenia rozwodu przez Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim (akt I C 1601/79). W dniu 7.03.1981 r. J. K. zawarł związek małżeński z H. S.. Wspólność majątkowa trwała do daty otwarcia spadku, czyli do dnia 5.12.2007 r., małżonkowie nie zawierali umów o rozdzielności majątkowej. J. K. był członkiem Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S.. W dniu 15.06.1976 r. zostało mu przydzielone lokatorskie spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego numer (...) w budynku wielomieszkaniowym przy ulicy (...) w S.. W dniu 20.04.2004 r. J. K. zawarł ze Spółdzielnią Mieszkaniową (...) w S. umowę o przekształcenie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu na spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Na podstawie umowy z dnia 9.09.1994 r. rodzice uczestniczki postępowania – J. S. i E. S. darowali na rzecz córki H. K. (1) i zięcia J. K. prawo użytkowania wieczystego zabudowanej nieruchomości położonej w S. przy ulicy (...) oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o powierzchni 0,0803 ha wraz z prawem własności posadowionych na niej budynków. Prawo użytkowania wieczystego zostało następnie przekształcone na prawo własności. Dla powyższej nieruchomości Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim Zamiejscowy X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw (...), w której dziale drugim wpisani są H. i J. małżonkowie K. (wspólność ustawowa). Sytuowany w obrębie działki dom mieszkalny murowany jest ich nakładem. Za zgodą spadkobierców J. K. należący do spadku samochód osobowy marki V. (...) został sprzedany osobie trzeciej przez H. K. (1) za cenę 7.000 zł, a uzyskane z tego tytułu środki przeznaczone zostały na spłatę kredytu zaciągniętego samodzielnie przez spadkodawcę. Do rozliczenia na tym tle pozostają jedynie płatność H. K. (1) wybiegające poza 7.000 zł (a więc 2,32 zł). Sąd Rejonowy stwierdził, iż brak było dowodów, że w majątku wspólnym i w majątku spadkowym po J. K. istnieją inne składniki majątkowe lub też, iż H. K. (1) poniosła nakłady na lokal przy ulicy (...) w S.. Po otwarciu spadku H. K. (1) poniosła nieokreślone co do wartości rynkowej nakłady budowlane na działce nr (...) w związku z wymianą drzwi w domu mieszkalnym, naprawą parkanu, położeniem nowej papy w obrębie tarasu, przeprowadziła remont klatki schodowej połączony ze szpachlowaniem i malowaniem, postawiła też nowy murek oporowy przy garażu. Sąd I instancji na podstawie opinii biegłego rzeczoznawcy ustalił wartość przedmiotu majątku wspólnego z uwzględnieniem stanu zabudowanej nieruchomości i lokalu na datę ustania wspólności majątkowej małżonków K.. Na datę otwarcia spadku ciężące na majątku spadkowym zobowiązania kredytowe z tytułu umowy z dnia 2.06.2006 r. obejmowały świadczenia w łącznej wysokości 7.002,32 zł, zostały one spłacone przez H. K. (1) w ratach, przy czym do kwoty 7.000 zł ze środków pochodzących ze sprzedaży samochodu – przedmiotu spadku. W okresie od momentu ustania wspólności majątkowej do chwili orzekania H. K. (1) poniosła konieczne nakłady na nieruchomości oznaczonej numerem (...) związane z ogrzewaniem domu mieszkalnego w okresie zimowym na kwotę 14.482,44 zł, opłatą podatku od nieruchomości w kwocie 976,80 zł, spłaciła też koszty pogrzebu spadkodawcy na kwotę 4.398 zł. M. K. partycypowała w pokrycie kosztów wykonania nagrobka zmarłemu do wysokości 900 zł. Po ustaniu wspólności majątkowej H. K. (1) korzystała wyłącznie z przedmiotu majątku wspólnego, ignorując prawa M. K. jako współuprawnionej, nie dopuszczając jej do zabudowanej nieruchomości. Czerpała z tego tytułu pożytki w tym także wynajmując dom osobom trzecim. W lokalu przy ulicy (...) jeszcze za życia spadkodawcy zamieszkałi jego teściowie na warunkach użyczenia, co było formą wdzięczności za przekazanie prawa wieczystego użytkowania nieruchomości przy ulicy (...) w S.. Pożytki z tytułu użytkowania w okresie po ustaniu wspólności majątkowej wspomnianej nieruchomości Sąd ustalił na kwotę 20.475 zł.

Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Rejonowy stwierdził, iż nie istniały ważne powody w rozumieniu art. 43 § 2 k.r.o. do różnicowania udziałów w majątku wspólnym. Stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego był równy i adekwatny do ich możliwości. Sąd I instancji zgodnie z art. 567 §

3 k.p.c. w zw. z art. 684 k.p.c. ustalił wartość praw majątkowych do zabudowanej nieruchomości i spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu wedle stanu na datę ustania wspólności. Sąd Rejonowy wskazał, iż zainteresowani ostatecznie nie kwestionowali składu majątku wspólnego J. K. i H. K. (1) oraz jego wartości ustalonej na podstawie opinii biegłego sądowego. Następnie Sąd Rejonowy uznał, iż nie zaistniały podstawy do rozliczenia nakładów budowlanych zgłoszonych przez H. K. (1) na nieruchomości nr (...), ponieważ zostały poczynione po ustaniu wspólności majątkowej (po otwarciu spadku) i ich wartość nie rzutuje na wysokość spłat, w sytuacji gdy prawo majątkowe przypadają osobie, która poczyniła owe nakłady. Uwzględniając opinię biegłego sądowego Sąd I instancji wskazał, iż w momencie oszacowania nakłady te nie były dokonane, czyniono jedynie wstępne przygotowania w tym kierunku. W odniesieniu do nakładów poczynionych w lokalu przy ulicy (...) I instancji przyjął, że nie są one nakładem H. K. (1) i były czynione jeszcze za życia spadkodawcy przez osoby trzecie, które nie kierowały roszczeń ani do spadkodawcy ani do jego następców prawnych. Sąd Rejonowy uznał, iż ustalenie wartości rynkowej nakładów na nieruchomości nr (...) w opinii uzupełniającej biegłego M. A. jest wadliwe pod względem metody i nie stanowiła podstawy ustaleń w sprawie w tym zakresie. Sąd I instancji nie uwzględnił również, iż doszło do wykupu spółdzielczego prawa do lokalu.

Sąd I instancji, co do zasady za uzasadnione uznał rozliczenie ciężarów związanych z użytkowaniem nieruchomości przy ulicy (...) oraz pożytków związanych z jej korzystaniem przez jedną z dwu osób uprawnionych. Za udowodnione Sąd Rejonowy przyjął

nakłady związane z ogrzewaniem domu mieszkalnego sytuowanego na działce w okresie zimowym na kwotę 14.482,44 zł i opłatą podatku od nieruchomości w kwocie 976,80 zł. W zakresie kosztów pogrzebu spadkodawcy, które stanowią dług spadkowy Sąd Rejonowy, mając na uwadze opinie biegłego sądowego, stwierdził, iż koszty pokryte przez uczestniczkę wyniosły 5.298 zł, zaś przez M. K. 900 zł. Sąd I instancji częściowo uwzględnił żądanie wnioskodawczynie o rozliczenie pożytków uzyskanych przez uczestniczkę postępowania z nieruchomości zabudowanej za okres od 1.01.2008 r. do dnia orzekania do kwoty 20.475 zł. Zgodnie z regułą art. 207 k.c. i zaliczeniem nieruchomości do majątku wspólnego małżonków K. w $\frac{3}{4}$ powinny one przypaść H. K. (2), zaś w $\frac{1}{4}$ córce zmarłego w wymiarze wartościowym (5.118,75 zł). Sąd Rejonowy stwierdził, że nie wystąpiły przesłanki do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym. Małżonkowie K. funkcjonowali w rzeczywistości określonej więzami ekonomicznymi, emocjonalnymi, miejsca ich pobytu, układem wzajemnych na tym tle relacji, które nie zostały przez nich narzucone, ale między nimi uzgodnione. Istniał na tym tle pewien podział ról, zadań, który był przez nich akceptowany.

Sąd Rejonowy wskazała, iż ostateczne ustalenia odnośnie sposobu podziału majątku wspólnego i działu spadku jak też co do rozłożenia ciężaru spłat w czasie są w zasadzie zgodne. Sytuacja majątkowa, układ wzajemnych relacji między uczestniczkami powoduje, iż wnioskodawczynie od dłuższego czasu mieszkająca i zatrudniona w Belgii, nie potrzebuje spółdzielczego prawa do lokalu. Z kolei wnioskodawczynie z uwagi na potrzeby mieszkaniowe swoich bliskich chce zachować do niego prawo. Podział majątku wspólnego i działu spadku wedle ustalonej w opinii biegłego M. A. wartości tegoż przedmiotu 370.308 zł zakłada wyrównanie udziału M. K. w kwocie 92.577 zł. Ostatecznie wymiar tych spłat został skorygowany z wagi na rozliczenia nakładów, ciężarów i pobranych pożytków, a także spłaconych długów. Z tytułu pobranych pożytków należy się jej dodatkowo 5.118,75 zł, zaś z tytułu poczynionych przez żonę zmarłego nakładów musi ona jej zrefundować 3.864,81 z. Długi spadkowe obciążają spadkobierców po równo (łącznie 4398 zł + 900 zł + 2.32 zł = 5.300,32 zł) to jest po 2.650,16 zł. M. K. pokryła jej do wysokości 900 zł tak więc musi zrefundować żonie zmarłego 1.750,16 zł. Płatność poszczególnych rat została ustalona zgodnie z wnioskiem zainteresowanych. O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie przepisu art. 520 § 1 k.p.c., adekwatnie do udziałów zainteresowanych w majątku.

Apelację od postanowienia wniosła uczestniczka postępowania zaskarżając orzeczenie w zakresie pkt: II w całości; III w zakresie, w jakim oddała wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym H. i J. K.; IV w zakresie, w jakim nie uwzględnia nakładów uczestniczki na nieruchomość oznaczoną numerem (...), o pow. 0,0803 ha, położoną w S. przy ul. (...), w postaci koniecznych remontów tej nieruchomości na kwotę 7.300 zł oraz nakładów osób trzecich na nieruchomości w postaci lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S., w kwocie 12.191 zł, jak również w zakresie, w jakim nie uwzględnia spłaty kredytu J. K. przez uczestniczkę ponad kwotę 2,32 zł oraz w zakresie, w jakim ustala, że uczestniczka

pobrała pożytki z tytułu użytkowania nieruchomości oznaczonej numerem (...), o pow. 0,0803 ha, położonej w S. w kwocie 20.475 zł, jak również w zakresie, w jakim ustala, że uczestniczka nie pokryła kosztów pogrzebu ponad kwotę 4.398 zł; V w całości; VII w zakresie, w jakim zasądza od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawczynie tytułem spłaty ponad kwotę 41.108,48 zł; VIII w całości.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie:

1. art. 43 § 2 k.r.o., poprzez jego niezastosowanie w wyniku uznania, że nie występują ważne powody do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym,

2. art. 207 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. oraz w zw. z art. 6 k.c. poprzez nieuzasadnione rozliczenie korzyści z tytułu korzystania przez uczestniczkę z nieruchomości przy ul. (...) w S., pomimo nie wykazania tych korzyści oraz nie wykazania faktu korzystania z nieruchomości przez uczestniczkę przez cały okres, za który korzyści te zostały ustalone,

3. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez całkowicie dowolne i nieuzasadnione przyjęcie, że:

- uczestniczka osiągała korzyści z tytułu wynajmu nieruchomości znajdującej się przy ul. (...) w S.,
- nie występują ważne powody do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym małżonków,
- nakłady poczynione przez uczestniczkę na nieruchomość położoną przy ul. (...) w S., potwierdzone opinią biegłego sądowego, na kwotę 7.300 zł, nie powinny być rozliczane w niniejszym postępowaniu oraz, że opinia biegłego sądowego w przedmiocie nakładów jest wadliwa,
- nakłady poczynione przez osoby trzecie na lokal mieszkalny znajdujący się w bloku przy ul. (...) w S. nie mają wpływu na rozliczenia czynione w niniejszym postępowaniu,
- kredyt zaciągnięty przez J. K. został spłacony z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży samochodu wchodzącego w skład masy spadkowej, nie zaś ze środków uczestniczki oraz, że uczestniczka nie spłaciła na rzecz wnioskodawczynie połowy wartości ww. auta,
- wnioskodawczynie pokryła koszty pogrzebu do kwoty 900 zł,
- zeznania przesłuchanych w sprawie świadków są niewiarygodne w zakresie, w jakim mówią o wykupie spółdzielczego prawa do lokalu położonego przy ul. (...) przez W. S. oraz w zakresie, w jakim potwierdzają, że to uczestniczka w większym stopniu przyczyniała się do powstania majątku wspólnego, zaś spadkodawca trwonił ten majątek nadużywając alkoholu,
- wyjaśnienia wnioskodawczynie są całkowicie wiarygodne, zaś wyjaśnienia uczestniczki pozbawione są przymiotu wiarygodności,

4. art. 567 § 1 k.p.c. w zw. z art. 686 k.p.c. w zw. z art. 618. § k.p.c. oraz w zw. z art. 688 k.p.c. oraz w zw. z art. 46 k.r.o. i w zw. z art. 207 k.c. poprzez brak rozstrzygnięcia o nakładach koniecznych uczestniczki na nieruchomość przy ul. (...) w S. oraz nie pomniejszenie spłaty o wartość nakładów poczynionych na nieruchomość przy ul. (...) przez osoby trzecie,

5. art. 520 § 1 i 2 k.p.c. poprzez niezasadne zróżnicowanie partycyppowania przez strony w kosztach postępowania.

Wskazując na powyższe wniosła o:

1. zmianę postanowienia, w zaskarżonej części, tj.:

- w pkt. II, poprzez ustalenie, że w skład spadku po J. K. wchodzi udział w 4/10 w majątku wspólnym opisanym w pkt I,

- w pkt. III, poprzez ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym H. i J. K. i przyjęcie, że udział H. K. (1) w majątku wspólnym wynosi 60%, zaś udział J. K. 40%,
- w pkt. IV, poprzez ustalenie, że H. K. (1) poniosła nakłady na nieruchomości oznaczonej numerem (...), o pow. 0,0803 ha, położonej w S., po ustaniu wspólności majątkowej w związku z ogrzewaniem domu mieszkalnego usytuowanego na działce w okresie zimowym na kwotę 14.482,44 zł, koniecznych remontów tej nieruchomości na kwotę 7.300 zł, opłatą podatku od nieruchomości w kwocie 976,80 zł, spłaciła koszty pogrzebu spadkodawcy na kwotę 5.298 zł i inne długi spadkowe w kwocie 7.002,32 zł, z tytułu kredytu w banku (...). w S. oraz, że osoby trzecie poczyniły nakłady na nieruchomości przy ul. (...) w S. w kwocie 12.191 zł,
- w pkt. VII, poprzez zasądzenie od H. K. (1) na rzecz M. K., tytułem spłat, po rozliczeniu nakładów i ciężarów kwoty 41.108,48 zł, płatnej w trzech ratach liczonych od daty uprawomocnienia się orzeczenia, w kwotach: pierwsza 13.500 zł - w terminie 6 miesięcy, druga w kwocie 13.500 zł, w terminie 12 miesięcy i trzecia w kwocie 14.108,48 zł, w terminie 18 miesięcy, z ustawowymi odsetkami w wysokości 13% na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, z zastrzeżeniem zmiany wysokości ustawowych odsetek w przyszłości,
- w pkt. VIII, poprzez rozliczenie wydatków poczynionych w postępowaniu stosownie do art. 520 § 1 k.p.c,

2. uchylenie ww. postanowienia w pkt. V,

3. sprostowanie nazwiska uczestniczki w pkt. IV orzeczenia, poprzez zastąpienie nazwiska K. nazwiskiem K.,

4. zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestniczki postępowania kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych,

ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Okręgowy zasadniczo podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy i dokonaną przez ten Sąd ocenę prawną zgromadzonych w sprawie dowodów, z jednym wyjątkiem. Na aprobatę nie zasługuje mianowicie nie włączenie przez Sąd I instancji w skład majątku wspólnego kwoty 7.000 zł stanowiącej równowartość samochodu osobowego V. (...) oraz brak ustalenia w zaskarżonym orzeczeniu spłaty przez uczestniczkę postępowania długu spadkowego w kwocie 7.002,32 zł z tytułu zaciągniętej przez spadkodawcę pożyczki bankowej.

Należy podkreślić, że zgodnie z art. 684 kpc, który na mocy art. 567 § 3 kpc znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu o podział majątku wspólnego, obowiązkiem sądu jest ustalenie składu i wartości majątku wspólnego i spadkowego stanowiącego przedmiot postępowania. W niniejszej sprawie zainteresowane zgodnie wskazały, że w toku trwania wspólności ustawowej H. i J. małżonkowie K. nabyli samochód osobowy V. (...), który po śmierci J. K. został sprzedany za kwotę 7.000 zł przez uczestniczkę postępowania za zgodą wnioskodawczyni (k. 468, 607 verte). Powyższą sprzedaż dokumentuje zawarta umowa sprzedaży pojazdu (k.205). W opisanych okolicznościach uzasadnione było ustalenie, że w skład majątku wspólnego H. K. (1) i J. K., poza objętymi zaskarżonym postanowieniem składnikami majątkowymi, wchodziła również kwota w wysokości 7.000 zł stanowiąca równowartość wspomnianego pojazdu. W tym miejscu należy zaznaczyć, że nie zasługiwały na uwzględnienie twierdzenia uczestniczki postępowania co do rzekomego zwrotu połowy kwoty uzyskanej ze sprzedaży samochodu na rzecz wnioskodawczyni (k. 159 verte). M. K. zaprzeczyła by otrzymała od uczestniczki postępowania kwotę 3.500 zł (k. 469), a uczestniczka postępowania, na której spoczywał ciężar dowodu w tym zakresie, nie przedstawiła żadnych dowodów na poparcie prezentowanego stanowiska.

Sąd Rejonowy tymczasem bezpodstawnie ustalił, że przedmiotowy samochód wchodził w skład majątku spadkowego J. K., przy czym powyższe ustalenie nie znalazło odzwierciedlenia w treści zaskarżonego orzeczenia, a jedynie w jego pisemnych motywach. Sąd I instancji w dalszej kolejności dokonał rozliczenia tej kwoty łącznie z kwotą spłaconego przez uczestniczkę długu spadkowego w wysokości 7.002,32 zł z tytułu zaciągniętej przez spadkodawcę pożyczki bankowej, ustalając jednocześnie, że uczestniczka dokonała spłaty innych długów spadkowych w kwocie 2,32 zł ($7.002,32 - 7.000 = 2,32$).

Jak słusznie podnosiła w apelacji skarżąca, powyższe działanie Sądu Rejonowego należy uznać za oczywiście nieprawidłowe, chociażby z tego względu, że o ile zainteresowane są obowiązane do spłaty długów spadkowych w równych częściach, to ich udziały w majątku podlegającym podziałowi nie są równe i wynoszą odpowiednio $\frac{3}{4}$ w stosunku do uczestniczki postępowania i $\frac{1}{4}$ w stosunku do wnioskodawczyni. Zatem dokonana przez Sąd Rejonowy operacja matematyczna nie mogła doprowadzić do prawidłowego rozliczenia zainteresowanych, a treść zaskarżonego postanowienia w żaden sposób nie oddaje ustaleń poczynionych przez Sąd w tym zakresie.

Uznając zatem, że spłacona przez uczestniczkę postępowania po otwarciu spadku kwota w wysokości 7.002,32 zł stanowiła dług spadkowy, a nie wspólny dług małżonków, bowiem wspomniana pożyczka została zaciągnięta przez spadkodawcę bez wiedzy uczestniczki postępowania (k. 608 verte), a przeprowadzone w sprawie dowody nie wykazały by środki z tego tytułu zostały przeznaczone na zaspokojenie potrzeb rodziny, Sąd Okręgowy dokonał zmiany pkt IV zaskarżonego postanowienia w tym zakresie (pkt. II podpkt. 2 postanowienia).

W związku z korektą pkt. I zaskarżonego orzeczenia w zakresie włączenia w skład majątku wspólnego małżonków kwoty 7.000 zł stanowiącej równowartość samochodu V. (...) (pkt. II podpkt. 1 postanowienia), zmianie podlegał pkt. VI zaskarżonego postanowienia dotyczący rozstrzygnięcia o sposobie podziału majątku objętego wnioskiem, w ten sposób, że wspomniany składnik majątkowy został przyznany uczestniczce postępowania (pkt. II podpkt. 3 postanowienia).

W ocenie Sądu Okręgowego na aprobatę zasługiwała również podniesiona w apelacji kwestia rozliczenia w niniejszym postępowaniu nakładów na własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ul. (...), przy czym należy zaznaczyć, że potrzeba rozliczenia powyższych nakładów zaistniała dopiero na etapie rozpoznania apelacji. W toku postępowania przed Sądem I instancji zaprezentowane zostały przez uczestniczkę postępowania dowody wskazujące, że jeszcze za życia spadkodawcy były czynione na przedmiotowy lokal nakłady w postaci wymiany stolarki okiennej oraz generalnego remontu przez matkę i brata uczestniczki postępowania – E. S. i W. S.. Powyższe nakłady zostały oszacowane przez biegłego sądowego M. A. na kwotę 12.191 zł (k. 252). Fakt dokonania powyższych nakładów potwierdzili świadkowie R. K. (k. 178), D. S. (k. 179), M. Ż. (k. 179), S. G. (k. 180), W. S. (k. 194) i E. S. (k. 193), a okoliczność ich dokonania nie była kwestionowana przez wnioskodawczynię, która również nie podważyła skutecznie opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości w części odnoszącej się do wyliczenia wartości nakładów.

Należy zaznaczyć, że Sąd Rejonowy nie rozliczył opisanych wyżej nakładów wskazując, że zostały dokonane przez osoby trzecie, a nie przez uczestniczkę postępowania i powyższe stanowisko na etapie orzekania przez Sąd I instancji było trafne. Zgodnie bowiem z art. 686 kpc, który znajduje odpowiednie zastosowanie na mocy art. 567 § 3 kpc, w postępowaniu o podział majątku wspólnego i dział spadku rozstrzygane są wyłącznie wzajemne roszczenia między współspadkobiercami, nie mogą zaś być przedmiotem rozpoznania roszczenia między współspadkobiercami a osobami trzecimi.

Wymaga jednak podkreślenia, że w dniu 3 stycznia 2013 roku, E. S. i W. S. przenieśli wierzytelność z tytułu przedmiotowych nakładów o wartości 12.191 zł na rzecz uczestniczki postępowania na podstawie umowy darowizny sporządzonej w formie pisemnej z podpisem urzędowo poświadczonym (k. 677). W związku z tym, że zawarcie powołanej umowy nastąpiło już po wydaniu zaskarżonego postanowienia, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z powyższej umowy na wniosek skarżącej uznając, że w świetle art. 381 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc, dowód ten nie był spóźniony, bowiem uczestniczka nie mogła powołać go przed Sądem I instancji.

Z uwagi na to, że powyższa umowa była skuteczna i przeniosła wierzytelność z tytułu nakładów na uczestniczkę postępowania, stan rzeczy w tym zakresie w dacie orzekania przed Sądem Okręgowym uległ zasadniczej zmianie, co sąd odwoławczy obowiązany był uwzględnić. Należy bowiem zaznaczyć, że wykładnia przepisu art. 381 kpc prowadzi do wniosku, że dopuszczalność nowych faktów, które powstały dopiero po wydaniu orzeczenia przez Sąd I instancji oraz dowodów na poparcie twierdzeń o tych faktach nie podlega ograniczeniom. Zgodnie zaś z art. 382 kpc w zw. z art. 13 §2 kpc podstawę orzekania Sądu II instancji stanowi obok materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji również materiał dowodowy zgromadzony w postępowaniu apelacyjnym. W konsekwencji należało przyjąć, że po stronie uczestniczki postępowania powstało uprawnienie do dochodzenia roszczenia z tytułu powyższych nakładów i rozliczenia ich jako nakładów z jej majątku osobistego na majątek wspólny. W związku z powyższym Sąd Okręgowy dokonał korekty pkt. IV zaskarżonego postanowienia i ustalił, że H. K. (1) poniosła nakłady na własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ul. (...) w kwocie 12.191 zł (pkt. II podpkt. 2 postanowienia).

Dokonana przez Sąd Okręgowy zmiana zaskarżonego orzeczenia w zakresie ustaleń składu majątku wspólnego, wysokości spłaconego przez uczestniczkę postępowania długu spadkowego oraz poczynionych przez nią nakładów na prawo do lokalu wchodzące w skład majątku wspólnego, skutkowałą obniżeniem spłaty zasądzonej od uczestniczki postępowania na rzecz wnioskodawczyni do kwoty 87.283,03 zł oraz obniżeniem pierwszej raty tej spłaty do kwoty 27.283,03 zł (pkt. II podpkt. 4 postanowienia). Należy wskazać, że łączna wartość majątku podlegającego podziałowi po odjęciu nakładu w wysokości 12.191 zł, który poczyniła uczestniczka postępowania i który zachowuje, wyniosła 365.117 zł. Wartość majątku przypadającego wnioskodawczyni odpowiadająca wysokości przysługującego jej udziału w majątku spadkowym tj. w 1/4 części, wyniosła 91.279,25 zł. Kwotę tę należało podwyższyć o kwotę 5.118,75 zł stanowiącą 1/4 wartości osiągniętych przez uczestniczkę postępowania pożytków z tytułu wynajmu i obniżyć o: kwotę 3.864,81 zł stanowiącą 1/4 wartości wydatków poniesionych przez uczestniczkę postępowania na majątek wspólny, kwotę 1.749 zł stanowiącą 1/2 wartości kosztów pogrzebu spadkodawcy (przy uwzględnieniu, że wnioskodawczyni pokryła te koszty w wysokości 900 zł) oraz kwotę 3.501,16 zł stanowiącą 1/2 wartości spłaconego przez uczestniczkę postępowania długu spadkowego z tytułu pożyczki bankowej ($91.279,25 + 5.118,75 - 3.864,81 - 1.749 - 3.501,16 = 87.283,03$ zł).

Apelację w pozostałej części Sąd Okręgowy uznał za bezzasadną akceptując ustalenia faktyczne i wnioski wywiedzione przez Sąd Rejonowy na podstawie wnikliwej i wszechstronnej oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów i uznając je w tym zakresie za własne. W szczególności nie zasługiwał na uwzględnienie podnoszony w apelacji zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 kpc, bowiem ocena materiału dowodowego dokonana przez ten Sąd w omawianym zakresie została przeprowadzona w sposób kompletny i nie uchybiała zasadom logicznego rozumowania ani doświadczenia życiowego.

W opinii Sądu Okręgowego, wbrew twierdzeniom skarżącej, Sąd I instancji prawidłowo oddalił jej wniosek o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym. Wypada podkreślić, że uczestniczka postępowania w toku postępowania nie wykazała, iż spełnione zostały przesłanki art. 43 § 2 kro warunkujące ustalenie nierównych udziałów, nie udowodniła bowiem, że w większym stopniu niż spadkodawca przyczyniła się do powstania majątku wspólnego, ani że zachodziły ważne powody uzasadniające zróżnicowanie udziałów małżonków w majątku wspólnym. Należy w tym miejscu podkreślić, że tylko łączne ziszczenie się powołanych przesłanek warunkuje ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym byłych małżonków.

Jeśli chodzi o kwestię przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego, to zaprezentowane przez uczestniczkę postępowania dowody nie stanowiły podstawy do stwierdzenia znaczącej dysproporcji w przyczynianiu się małżonków do powstania majątku wspólnego. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że J. K. w czasie małżeństwa pracował zarobkowo, najpierw jako kierowca (akta Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim o podwyższenie alimentów sygn. I C 159/82), następnie jak podała sama uczestniczka postępowania, w zakładach komunalnych, potem za granicą we Francji i Belgii, później jako taksówkarz, a w międzyczasie prowadził działalność gospodarczą – sieć sklepów. Wprawdzie powyższa działalność nie przyniosła spodziewanych dochodów, ale nie było to

spowodowane nieudolnością, czy zaniedbaniem ze strony spadkodawcy, lecz jak podała uczestniczka postępowania: „zbankrutowaliśmy, bo byliśmy kilka razy okradani” (k. 608). Tym samym uczestniczka postępowania nie wykazała długotrwałych, zawinionych okresów pozostawiania bez pracy J. K., zaś argumentem za ustaleniem nierównych udziałów nie mogła być podnoszona przez skarżącą okoliczność, że w pewnych okresach spadkodawca osiągał niższe zarobki niż uczestniczka. Należy podkreślić, co przyznała sama uczestniczka, że w czasie gdy ona pracowała za granicą mąż zajmował się domem i ogrodem, co świadczy o tym, że czasowo małżonkowie godzili się na taki, a nie inny podział obowiązków, a okresowe pozostawianie spadkodawcy bez pracy zarobkowej nie stanowiło zaniedbania przez niego obowiązków wobec rodziny.

W przekonaniu Sądu Okręgowego nie zasługują również na uwagę argumenty skarżącej jakoby majątek wspólny został zgromadzony wyłącznym staraniem uczestniczki i jej rodziców. O ile udział w 1/2 części nieruchomości gruntowej położonej przy ul. (...) w S. został darowany małżonkom przez rodziców uczestniczki, to pozostały udział został przez nich nabyty w drodze umowy kupna-sprzedaży (k. 23-27), a dom wzniesiony ze środków z majątku wspólnego, z zarobków stron, co przyznała sama H. T. (k. 411-412). Nie można również pominąć istotnej okoliczności, iż spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu numer (...) położonego w S. przy ul. (...) przysługiwało spadkodawcy z tytułu podziału majątku wspólnego z pierwszą żoną i zostało przekształcone w prawo własnościowe w czasie trwania małżeństwa z uczestniczką. A zatem wkład mieszkaniowy związany z przedmiotowym lokalem stanowił ewidentny nakład z majątku osobistego spadkodawcy na majątek wspólny, czego skarżąca nie zauważa.

Jako niespójne i niekonsekwentne należało też uznać twierdzenia uczestniczki postępowania jakoby spadkodawca roztrwonił środki pieniężne pochodzące ze sprzedaży lokalu w 1999 roku. Należy bowiem zaznaczyć, że uczestniczka podnosząc zawinione działanie J. K. w opisanym zakresie, jednocześnie wskazywała, że środki te zostały przeznaczone na budowę domu przy ul. (...) oraz na ogrodzenie (k. 411).

Nie zostały też przedstawione przez uczestniczkę postępowania przekonujące dowody wykazujące by postępowanie spadkodawcy było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Wprawdzie uczestniczka podnosiła, że spadkodawca nadużywał alkoholu, był agresywny, stosował wobec niej przemoc, ale tego stanowiska nie potwierdziły inne dowody zgromadzone w sprawie, jedynie świadkowie R. R. (k. 414) i G. T. (k. 413-414) wskazali, że spadkodawca nadużywał alkoholu. Powołani świadkowie nie przytoczyli jednak żadnych okoliczności, z których wynikałoby, że zachowanie spadkodawcy skutkowało trwonieniem wspólnego majątku, czy niewłaściwym gospodarowaniem, zarządzaniem tym majątkiem prowadzącym do utraty jego substancji.

Co do podniesionej w apelacji kwestii nakładów w wysokości 7.300 zł poczynionych przez uczestniczkę postępowania na nieruchomość wspólną położoną w S. przy ul. (...), to słusznie Sąd Rejonowy nie uwzględnił ich przy podziale majątku wspólnego i dziale spadku. Należy zaznaczyć, że powyższe nakłady zostały dokonane przez uczestniczkę postępowania już po otwarciu spadku, a ich wartość nie została ujęta w przyjętej przez Sąd I instancji wartości nieruchomości oszacowanej przez biegłego sądowego na kwotę 248.394 zł. W związku z tym, że przedmiotowa nieruchomość została przyznana na własność uczestniczce postępowania, zachowuje ona te nakłady dla siebie, to wartość nakładów nie miała wpływu na wysokość spłaty na rzecz wnioskodawczyni.

Za trafne należało również uznać zaskarżone rozstrzygnięcie w zakresie kosztów pogrzebu i budowy pomnika stanowiących dług spadkowy. Sąd Rejonowy, posiłkując się opinią sporządzoną przez biegłego sądowego M. O. (k. 484-490), która nie była kwestionowana, prawidłowo ustalił powyższe koszty na kwotę 5.298,18 zł, z czego połowę powyższej kwoty winna ponieść wnioskodawczyni. Powyższa kwota została słusznie pomniejszona o kwotę w wysokości 900 zł, którą wnioskodawczyni uiściła z tytułu budowy pomnika. Twierdzenia wnioskodawczyni w tym zakresie znajdują potwierdzenie w dokumentacji przedstawionej przez świadka D. W. prowadzącą zakład kamieniarski, gdzie pomnik był wykonywany (k. 472-473) oraz w przedstawionym przez wnioskodawczynię pokwitowaniu na kwotę 900 zł które było w jej posiadaniu (k. 466). Należy zaznaczyć, że uczestniczka postępowania nie wykazała, że powyższe pokwitowanie zostało jej odebrane przez wnioskodawczynię w sposób niezgodny z prawem i by to ona uiściła kwotę 900 zł, a świadek D. W. zeznając nie wykluczyła, że kwotę tę uiściła inna osoba niż uczestniczka postępowania.

W ocenie Sądu Okręgowego nie zasługiwały również na uwzględnienie zarzuty apelacji odnośnie naruszenia art. 207 kc poprzez nieprawidłowe rozliczenie w zaskarżonym postanowieniu pożytków w postaci dochodów uczestniczki z tytułu najmu lokalu znajdującego się w domu mieszkalnym przy ul. (...) w S.. Zgodnie z powołanym przepisem pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej przypadają współwłaścicielom w stosunku do wielkości udziałów; w takim samym stosunku współwłaściciele ponoszą wydatki i ciężary związane z rzeczą wspólną. Należy stwierdzić, że Sąd I instancji prawidłowo ocenił zeznania uczestniczki postępowania złożone w charakterze strony uznając za niewiarygodną tę ich część, w których H. T. zaprzeczyła jakoby po otwarciu spadku wynajmowała lokal w budynku mieszkalnym lokatorom. Mimo, że twierdzenia te zostały potwierdzone przez świadków R. K., W. S., E. S. i W. G., na niespójność powołanych zeznań i ich niezgodność z rzeczywistością wskazują kolejne oświadczenia uczestniczki postępowania, która przyznała, że po śmierci męża do lata 2008 roku wynajmowała lokal w domu przy ul. (...) lokatorce za kwotę 350 zł miesięcznie, a także że lokal był wynajmowany w 2012 roku i na tę okoliczność przedstawiła PIT-36 za 2012 rok obejmujący wysokość przychodu z tytułu najmu (k. 677). Wiarygodność twierdzeń uczestniczki postępowania skutecznie podważyła treść zaświadczenia Urzędu Miasta S. z dnia 31.01.2011 roku, z którego wynika, że w okresie 25.08.2009-25.08.2010 zameldowany był tam M. Ł. (k. 211). Wprawdzie uczestniczka postępowania wskazała, że powyższy meldunek był fikcyjny i służyć miał uzyskaniu przez M. Ł. zasiłku dla bezrobotnych, jednak okoliczności tej nie wykazała w żaden sposób. W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy słusznie przyjął za wiarygodne zeznania wnioskodawczynie, która podała, że przebywając w domu przy ul. (...) w S. w czasie wakacji zaobserwowała, że lokal był wynajmowany w roku 2008 i kolejnych latach, co potwierdziła świadek A. Ł. (k. 227). Za wersją przedstawioną przez wnioskodawczynię przemawia ogół okoliczności sprawy, a mianowicie fakt, że dom mający powierzchnię 300 m² z usytuowanymi na każdym poziomie domu osobnymi lokalami z oddzielnymi wejściami był stale wynajmowany, jeszcze za życia spadkodawcy i pożytki z tego tytułu służyły do pokrycia kosztów utrzymania nieruchomości, zwłaszcza, że małżonkowi K. często przebywali za granicą. Skoro po śmierci spadkodawcy uczestniczka, jak sama przyznała, pracowała zarobkowo w Belgii, a dom przez cały czas był ogrzewany i w niniejszej sprawie rozliczono koszty ogrzewania budynku, należało przyjąć, że lokal w przedmiotowym domu był wynajmowany za kwotę nie mniejszą niż wskazana przez H. K. (1), czyli nie mniej niż 350 zł miesięcznie. Wprawdzie ze złożonego wraz z apelacją zeznania PIT-36 uczestniczki postępowania za rok 2012 wynika, że uzyskała ona przychód za wynajem w wysokości 13.200 zł, co w skali miesiąca daje kwotę 1.100 zł, Sąd Okręgowy mając na względzie zakaz reformationis in plus (art. 384 kpc), uznał za prawidłową kwotę pożytków przyjętą przez Sąd Rejonowy. Należy zaznaczyć, że w tym wypadku nie mogła być brana do rozliczenia kwota dochodu wynikająca z zeznania PIT-36 uczestniczki postępowania obejmująca kwotę 1.723,69 zł, bowiem ta nie była miarodajna z uwagi na rozliczone już w niniejszej sprawie wydatki związane z utrzymaniem przedmiotowej nieruchomości w postaci opłat za energię elektryczną.

Wbrew zarzutom skarżącej Sąd I instancji prawidłowo rozliczył również koszty postępowania przyjmując za podstawę stopień zainteresowania rozstrzygnięciem, który pokrywa się z wielkością udziałów wnioskodawczynie i uczestniczki postępowania w majątku podlegającym podziałowi. Jedynie co do wydatku dotyczącego wynagrodzenia biegłego sądowego M. O., który sporządził opinię dotyczącą kosztów pogrzebu, Sąd Rejonowy słusznie przyjął, że zainteresowane winny partycypować w wydatkach w tym zakresie w równych częściach jako spadkobierczynie po J. K.. Należy jedynie zaznaczyć, że podstawę prawną powyższego rozstrzygnięcia stanowił art. 520 § 2 kpc, a nie jak błędnie wskazano art. 520 § 1 kpc.

Uznając zatem apelację za częściowo zasadną Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc zmienił zaskarżone postanowienie w zakresie wyżej szczegółowo opisanym, zaś w pozostałej części apelację jako bezzasadną oddalił na mocy art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.

Z uwagi na błędne wpisanie w sentencji postanowienia w pkt. IV i V nazwiska zainteresowanych (...) zamiast (...), na mocy art. 350 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc dokonano sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej poprzez wpisanie prawidłowego brzmienia nazwiska (...) (pkt. I postanowienia).

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 kpc uznając, że zainteresowane poniosą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie we własnym zakresie.